

29/4.

Frågelistan I

1

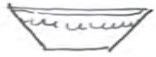

1 Korngjæcken användes färr, litessonne, till
 människaföda och uppfödning av kalvar
 och grisar. Sen kom man gasdjuren, kassas
 kalvar - en grisarjälte, och skulle vara spens - A. Nilsson
 varmt. På djuren fingo mjälken kall och
 skummad, ofta till och med "skälvi" d. v. s.
 flattigt distillerat, potatisstark m. m. För
 att göra smådjuren vad man kallade "bukt-
 fylle", gav man dem grät av linfrö och
 havsgräs. Mjälte, som man doppat en
 klädesplagg i, för stärkning, uthålles,
 emedan det tros att djuren förtämnades,
 om det drade mjälken som man vridit
 plagget uti. Det var vanligt att skida en
 sparr mjälte till den gård i "grann-
 hällan" där liggde präst, och skulle
 bli va beivrat, begraving, samt på och

Småland
Västbo län
i Västtra

1935.

2 husförhär. Tjurfärr och dageverkare fingo
 ofta en spänn mjölk med sig hem efter slutet
 dageverke. Tilland, isymmett i man helgdagar,
 fingo barn och tjänstefolk i gården, bäsa
 mjölk till stugarna i skogen. Hinnon ja koka
 mjölk kallades, steinn, den tjocka grädden
 flöt, och den tunnare, gräde. Jättsur-
 nad mjölk benämndes "filchontke".
 Om mjölken, sj häll sig vid kokningen, sade
 man att den "stear se". Mjölk, som köjst
 smaka syrlig, kallades blåsur. Om tunn,
 mager mjölk sade man, att den var "sterin".
 Tättmjölk förteckna inte. Till att dricka användes mjölk
 ouppskott. Ten skal och en fat blandades några
 skedar lingon i mjölken, och utgjorde efteråt till
 därav, och middagsmålet. Kokt, varm mjölk
 spisades till kaff som aftonvard. Potost
 och ostkaka bereddades genom att tussäsa

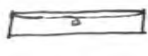

3 mjälken med läpe. Vid slutet av ring kaka,
 tjuvarstögs läp-magan, som rengjordes och
 hängdes upp till torkning, för ändamål.
 Sötosten beredes av flera liter, eller som
 det då heter, kannar, mjält, som ställs på
 spisen och gjmmas, varefter läpet tussas.
 När mjälken läp mat, påhåses söt mjält,
 lite socker ströses i, och osten vispas ut
 i vältkan, varefter den kokas i flera timmar
 under ständig omröring. När massan var
 kokad och fått en gulbrun färg, avses den,
 och östes upp i stora glaserade kerfat
 eller terrinfat . En sådant fat sätts
 kunnat användas som förmöring. Östkaka
 förekommer så, fastän i så ofta. Den
 lagades av mjält, ägg och läpe, som smälts
 sättes, och kokades i bekugn. Nu
 på mjälken beredes koldrons och

4. Rånjäckapannkaka. Den förra koktes
 och tillsattes med smakämnen, den senare
 med ägg och bakades i bakugn på stek-
 järn av plåt. Rånjäckapannkakan an-
 vändes icke som förtäring, men grann-
 kvinnorna brukade ge varandra
 pannkakar, emedan rånjälken ej stod
 att få när som helst. Det blev således by-
 teslag. Man visste att man hade en frann-
 kaka att vänta när någon av grannens
 kor kaltrat, och så var man skyldig att
 återgälda den på samma sätt. "Ölsypa"
 bereddes så, att ölet var drickat koktes och
 tillsattes med socker och avseddes med
 mjölk & ägg och litet mjöl. Såsom medel
 mot förkyllning skulle man dricka ölsypa,
 helst tillsatt med ett glas gränvin. Därför
 fick icke skäras sig i kokningen, och endast hava

en krytning i smaken, av älet. Kärnjälken
 som blev kvar i kärnan, mit smält tagits
 upp, fick var och en dricka av så mycket som
 behöt. Resten sattes på spisen till uppvär-
 ming, så den snart sig till ort. Varden användes
 till lagad eller gavs åt djuren. Osten tillreds
 med grässe, saft och kummin, och kallades
 jätost. Den smötades även genom sitmjält
 och löp. För mjält tillreds många olika
 anrättningar, såsom korngryn, -risgryn och
 stärkelsgryn som de sällningar. Klumpfaska
 klumpfaska var en rätt från äldre tider. Klum-
 pans bestod av mjält, ägg & mjöl som kokades
 i mjält. Endast korngjalt användes i hushåll.
 Men såsom medicin mot kikhosta, gav
 man barnen storgjalt. Till all mjälka i
 hade man bleckspann, kopparspann
 eller en laggbård av tin, som kallades "böffa".

6. Bytten var försedd med stov, och hällen i när-
den skulle bäras. Vid mjälteingen användes
alltid mjältekar en mjältekapal och sitta
på, och häll mjältekärl fast mellan knäna.
Hon bar prallen i ena handen och mjältekärl
i den andra, när hon gick till stogen för att
omdaga mjälte. En två timmar långt mys, skulle
mjältes tre gånger om dagen. Morgon och afton
skedd det hemma i latugården. Mjälten pilades
i en trä eller blecksil, genom en lapp, som trättes
eller bytes för varje gång, eller genom sil och av-
mottare. Sedan häuses den i kopparkunten, som
var förtennta invändigt , och
ställdes på källareboord. Källare
fanns vid varje gård. Den var grävd ut
jor, tre alnar under jordytan, och omrad
av stora gråstenar, lera och kalk.
Taket var vanligen byggt som ut vald.

7. Långt fram var en glugg med ett ias-
tagbart nät för det uti, saunders po-
tatisbingarna som anläggningar. På hösten
sattes en träramma i rignion, varpå pota-
tisförrådet skulle direkt till sin plats
för vinterförvaring. Källaren limmas
varje år. Taket utom på var belagt med opäs-
torvar. Sticket förkom ibland, men på
senare tider blev det allmänna vanligt med te-
gellak. Källaren för-
varades förutom potatis och mjölk, även andra
högfrämmande såsom smör, grädd, sill
saffflaskor m.m. Der var en låg, och snö-
lunda jämn temperatur året om. När mjölken
ställdes natten, och grädden gällt väl upp, skum-
nades den av med en flötag, gräddsked av
horn. Den tjocka grädden kallades flöt. (flöt)
Den samlades i sten eller lerkrukor, till

8 Det blev så mycket som vi blev två kärn
 Kräcken innan den dag man skulle kärna
 Rättes Kruckorna på spiselhällen i köket
 för att få den rätta temperaturen. Den hålles
 sedan dikt i käman. Gräddranden
 ströks av med fingret. Sedan mjälte-
 spannen blivit tömt, kallades den, jämte
 silen och andra käril som används vid
 silningen, - "sileskräcke". Sileskräcka
 listades varje gång de begagnats. Därefter
 hängdes kärilen på stövar och stegar
 utomhus.